

RAZGLEDNIK

KNJIŽEVNOST

Joka Žigon: Veliko pismo slovenske duhovne združitve. (Ustanovitve Slovenske matice.) V Ljubljani 1935. Izdala in založila Slovenska matica.

Za 70 letnico prvega občnega zbora Slovenske matice je napisal Joka Žigon izčrpno zgodovino njenega nastanka. Knjiga je vešče in prijetno pisana strnitev dosedanjih izsledkov slovenskih literarnih zgodovinarjev in lastnih odkritij ob podrobnem študiju sodobnih tiskanih poročil in arhivalnih virov. Avtor je tudi one faze nastajanja Slovenske matice, o katerih smo mislili, da so že definitivno osvetljene, še enkrat kritično pregledal in v svojo knjigo strnjeno posnel: slika, ki jo je podal n. pr. o predzgodovini ustanovitve prof. Prijatelj, ali o Levstikovem tajnikovanju dr. A. Žigon, se tudi v knjigi Joke Žigona seveda ni mogla bistveno izpremeniti; tu in tam pa je s svojo natančnostjo in mirnostjo vendarle tudi v teh odstavkih kaj malega premeknil, dopolnil ali kako senco drugače vrgel.

Važne pa so nove osvetlitve delavnosti škofa Slomška in mariborskega krožka, Widmer-Jeranovega prikritega poseganja v potek dogodkov, razmerja med Levstikom in Bleiweisom pred nastavitvijo za tajnika in po njej, Bleiweisove košate oblastnosti v matičnih zadevah ter prvaške nedelavnosti, nedoraslosti in nezmožnosti (n. pr. v pogledu sestave programa za Slovensko matico) itd.

Tu in tam se bo seveda še našel kak drobec, ki bo Žigonovo delo izpopolnil, zlasti v vsaki odkriti korespondenci iz one dobe. Tiskanih poročil pa pač ni mnogo prezrl. Tu naj omenim le, da bi na str. 71. Žigonove knjige spadala omenitev Slov. matice in njenega programa, ki jo je napisal Bleiweis v prav bleiweisovski maniri dne 8. junija 1864 v poročilu o 21. snopiču Janežičevega Cvetja iz domačih in tujih logov v »Novicah«. Ko čudoma navaja vest, da misli Janežič izdajanje Cvetja ustaviti, domneva Bleiweis, da »je morebiti njegovemu prestanku to vzrok, da nevtrudljivi gosp. Janežič hoče »Matici slovenski« v prihodnje prepustiti to nalogo, ki jo je »Cvetje« saj na lepoznansem polji dosihmal hvalevredno spolnovalo. Ta ali una pot: to je vse eno, da se le bogati književnost naša. Ako Bog dá, začne h koncu tega leta »Matica« delavnost svojo.« (Str. 184.)

K 10. opombi na str. 68. pa pripominjam, da je v moji razpravi v Levstikovem zborniku na citiranem mestu napravil zmedo tiskarski škrat: dokumentacijo za trditev, da se je Bleiweis potegoval za višjo plačo Levstiku, išči v opombi št. 19. (Slovan 1916, 12) in ne pod št. 10.

Škoda, da radi preglednosti avtor ni označil poglavij z naslovi. Še občutnejše pa je pomanjkanje slehernega kazala v knjigi. Brez imenskega in stvarnega kazala bi delo te vrste nikakor ne smelo iziti.

Za sklep naj poudarim, da Žigonova knjiga, ki nam v trodelni gradbi z dramatično slovesnim viškom in žalostnim sklepnim akordom kaže kulturno in nekulturno delo preteklih dob, zasluži vse priznanje. Kljub znanstveni natančnosti bo prijetno in poučno čtivo tudi za široke plasti izobraženstva.

Janez Logar

Francè Kidrič: Korespondenca Janeza Nepomuka Primca 1808—1813. Izdalo Znanstveno društvo v Ljubljani 1934. (Korespondenca pomembnih Slovencev 1.)

S tem delom je prof. Kidrič osnoval novo vrsto izdanj Znanstvenega društva v Ljubljani: Korespondence pomembnih Slovencev.

Ni mi tu mogoče izčrpno navajati pomembnosti Primčeve korespondence za osvetljavo nele Primca samega, temveč tudi večine onodobne slovenski misleče inteligence. Rad pa bi opozoril na metodično in načelno važnost dela, ki ga je ob tej korespondenci opravil prof. Kidrič.

Pri nas imamo navado, da vsako važno pismo, ki ga kdo odkrije, takoj posamezno objavimo v kaki reviji. In ko ga potrebuje literarni zgodovinar ali izdajatelj tega ali onega avtorjevega dela, ga navadno zopet v celoti objavi. Tako so nekatera pisma brez prave potrebe objavljena že po 4—5 krat. Delo prof. Kidriča nas uči drugačnega ravnanja: korespondenco je treba smotrno iskati in jo spravljati v evidenco, moreš jo po potrebi tudi izrabljati pri svojem delu, v prvi vrsti pa je treba skrbeti, da se na varnem mestu (n. pr. v Drž. knjižnici) zbira in izpopolnjuje. Ko zbirka dozori za izdajo, jo je pa treba izdati v celoti.

Tudi za način strogo znanstvene izdaje nam more biti pričujoče Kidričevo delo za vzor. V prvem delu knjige podaja avtor najprej izčrpen prerez skozi Primčevo osebnost ob odhodu v Gradec (ob pričetku korespondence), nato pa razvoj Primčevih korespondenčnih zvez v kronološkem redu.

V drugem delu knjige so priobčena Primčeva pisma in pisma Primcu. Pisma, ki so v celoti že drugod objavljena ter eno od neobjavljenih registrira v zgoščenih posnetkih, vsa druga pa objavlja v točnih prepisih. Pisma so kronološko urejena ter nam tako odpirajo pogled v razvoj Primčevega slaviističnega dela. Ob vsakem pismu ugotavlja izdajatelj najprej njegovo dosežanje usodo in pri nedatiranih vsaj približni datum nastanka. Teža izdajateljevega dela je v spremljajočih opombah, ki vestno in zanesljivo tolmačijo slednjo malenkost, katera bi nam sicer radi odmaknjenosti ostala nejasna, in nam tako popolno izrabo korespondence šele prav omogočajo. Te opombe bo mogoče sčasoma morda tu in tam izpopolniti (avtor je sam ponekod pustil